

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

MÔI TRƯỜNG ĐẠO ĐỨC XÃ HỘI

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

Môi trường ĐẠO ĐỨC XÃ HỘI

• NGUYỄN HUY ĐIỂM

Môi trường góp phần hình thành và phát triển nhân cách. Trước khi nhập cuộc vào đời sống xã hội, con người hầu như đều trải qua một thời kỳ mà quan hệ giao tiếp chỉ bó hẹp trong phạm vi gia đình. Ở đó, chính là nơi phát sinh những xu hướng của cá thể. Rồi cùng với sự trưởng thành về thể chất và sự mở rộng quan hệ xã hội của chủ thể, trình độ nhận thức được nâng lên nhanh chóng và đa dạng.

Môi trường xã hội lúc này mang lại lượng thông tin to lớn, làm tăng chiều sâu, mở thêm chiều rộng của tư duy, đưa đến sự tự phán đoán và điều chỉnh của chủ thể. Có thể nói đây là điều kiện quan trọng làm cho xu hướng của nhân cách phát triển và đi vào quỹ đạo chung của xã hội.

Càng đắm mình trong những quan hệ xã hội tiến bộ, trong môi trường đạo đức xã hội lành mạnh thì nhân cách càng dễ dàng được phát triển theo xu hướng tích cực hoặc ngược lại. Điều này, phần mở đầu quyển “Giác mê tâm kệ” viết từ năm kỷ Mão (1939) tại làng Hoà Hảo, Đức Huỳnh Giáo Chủ đã khai thị:

*“Sách Thánh đạo ghi trong Tam tạng,
Người mới sanh tánh thiện trời dành.
Bởi lớn lên tập nhiễm lợi danh,
Nên tật xấu che mờ thiện tánh...”*

Chính từ môi trường xã hội “hắc ám” của chế độ thực dân nửa phong kiến lúc bấy giờ mà phần lớn nhân dân lao động, chủ yếu là nông dân Nam bộ “một cổ hai tròng” phải lặn ngụp lâu dài trong “*Cảnh trần gian nhiều nỗi lao lung*”, “*Thiếu giáo dục, thiếu thêm đức hạnh*”. Tình trạng suy thoái đạo đức xã hội ngày một gia tăng lan rộng, đã nhanh chóng dẫn đến nỗi đau:

*“Nghiep tổ tiên con cháu vầy bừa,
Học thói mới lãng loàn theo sở dục”*

Từ những tác động tiêu cực, mặt trái của nền văn minh vật chất phương Tây, bức tranh xã hội ngày một lộ rõ chân tướng:

*“Ở thị thiềng đua chen xướng khởi
Những tuồng hư cho bọn gái lẫn trai
Nào hút thuốc phiện hội ve chai
Nào trùm đĩ ma cô nghề hút máu...”*

Bậc thang giá trị đạo đức bị đảo lộn bởi “*Danh với lợi, của tiền, quyền tước*”.

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

Môi trường ĐẠO ĐỨC XÃ HỘI

• NGUYỄN HUY ĐIỂM

Môi trường góp phần hình thành và phát triển nhân cách. Trước khi nhập cuộc vào đời sống xã hội, con người hầu như đều trải qua một thời kỳ mà quan hệ giao tiếp chỉ bó hẹp trong phạm vi gia đình. Ở đó, chính là nơi phát sinh những xu hướng của cá thể. Rồi cùng với sự trưởng thành về thể chất và sự mở rộng quan hệ xã hội của chủ thể, trình độ nhận thức được nâng lên nhanh chóng và đa dạng.

Môi trường xã hội lúc này mang lại lượng thông tin to lớn, làm tăng chiều sâu, mở thêm chiều rộng của tư duy, đưa đến sự tự phán đoán và điều chỉnh của chủ thể. Có thể nói đây là điều kiện quan trọng làm cho xu hướng của nhân cách phát triển và đi vào quỹ đạo chung của xã hội.

Càng đắm mình trong những quan hệ xã hội tiến bộ, trong môi trường đạo đức xã hội lành mạnh thì nhân cách càng dễ dàng được phát triển theo xu hướng tích cực hoặc ngược lại. Điều này, phần mở đầu quyển “Giác mê tâm kệ” viết từ năm kỷ mao (1939) tại làng Hoà Hảo, Đức Huỳnh Giáo Chủ đã khai thị:

*“Sách Thánh đạo ghi trong Tam tự,
Người mới sanh tánh thiện trời dành.
Bởi lớn lên tập nhiễm lợi danh,
Nên tật xấu che mờ thiện tánh...”*

Chính từ môi trường xã hội “hắc ám” của chế độ thực dân nửa phong kiến lúc bấy giờ mà phần lớn nhân dân lao động, chủ yếu là nông dân Nam bộ “một cổ hai tròng” phải lặn ngụp lâu dài trong “*Cảnh trần gian nhiều nỗi lao lung*”, “*Thiếu giáo dục, thiếu thêm đức hạnh*”. Tình trạng suy thoái đạo đức xã hội ngày một gia tăng lan rộng, đã nhanh chóng dẫn đến nỗi đau:

*“Nghệp tổ tiên con cháu vầy bừa,
Học thói mới lãng loạn theo sở dục”*

Từ những tác động tiêu cực, mặt trái của nền văn minh vật chất phương Tây, bức tranh xã hội ngày một lộ rõ chân tướng:

*“Ở thị thiềng đua chen xướng khởi
Những tuồng hư cho bọn gái lãn trai
Nào hút thuốc phiện hội ve chai
Nào trùm đĩ ma cô nghề hút máu...”*

Bậc thang giá trị đạo đức bị đảo lộn bởi “*Danh với lợi, của tiền, quyền tước*”.

Người ta sẵn sàng”dựa mé”quyền quý,
“Đặng bợ bưng những kẻ hung sùng”.

*“Chuộng những người dù vông sắc màu
Cậu với mợ, ông, thầy, cô, bác.
Thị kẻ khó như rơm như rác...”*

Bởi: *“Vì đời nay chúng nó dụng tiền,
Ít ai dụng chữ như chữ nghĩa.”*

Giềng mối đạo đức truyền thống từ môi trường gia đình từng lúc, từng nơi bị phá vỡ bởi sức ép của môi trường xã hội:

*“Cũng hiếm lúc con còn giết mẹ”
“Chồng giết vợ, vợ giết chồng...
Niềm huynh đệ cùng nhau xâu xé”*

Môi trường đạo đức xã hội trong hoàn cảnh đất nước quần quai dưới gót sắt của thực dân, ngày càng trở nên lai căng, xa lạ. Người yêu nước, đấu tranh phần lớn bị giam cầm, tù tội. Trí thức tân học không ít bị cám dỗ bởi lợi, quyền, danh vị quên mất nỗi nhục “vong gia”. Đông đảo nhân dân lao động nhất là nông dân quê mùa chơng chất còn lưu giữ được nhiều bản sắc đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc thì hầu như phải chịu cảnh nghèo nàn, đói đau, dốt nát triền miên, không chốn nương thân...

Phật Giáo Hoà Hảo ra đời trong bối cảnh “Thánh đạo trần vu” ấy! Với sứ mạng thiêng liêng, Đức Giáo Chủ họ Huỳnh đã khởi đầu bước đường bằng “Tam độ nhưt như”, và mạnh dạn triển khai một cuộc chỉnh lý: “Qui nguyên Phật pháp - canh tân giáo điều”, “Tùy phong hoá dân sanh phù hợp” mà “giáo đạo Nam phương”: bài trừ mê tín dị đoan; bỏ các lễ nghi phiền toái; giản dị hoá việc lễ bái, thờ phượng...

*“Dạy khuyên những kẻ ngổ ngang
Biết câu lục tự gìn đàng tứ ân”*

... *“Cảnh tỉnh người mê về cõi ngộ
Dạy răn kẻ tục vượt nê hà.”*

Ngài đã vận dụng nhuần nhuyễn tinh hoa tam giáo và tư tưởng riêng mình để hình thành một giáo thuyết mới, biểu hiện đặc thù qua tôn chỉ hành đạo: học Phật, tu Nhân, tại gia cư sĩ, giáo huấn tín đồ về Tứ ân; Tám điều “Răn cấm” và giáo lý chơn truyền; cứu giúp người nguy khó, tương trợ trong quan, hôn, tang, tế và hoạt động từ thiện hữu ích cho xã hội, cho nhơn sanh... Ngoài việc trì hành Phước, Huệ song tu, Ngài dạy tín đồ trước tiên phải tu thân, xử kỷ, dẹp bỏ hủ tục lỗi thời, *Răn giữ gìn phong hoá nước nhà*, bảo vệ truyền thống đạo đức, bản sắc văn hoá tốt đẹp của dân tộc. Chỉ ra và định hướng thực hành cho mọi người tự giác, chủ động “tu thân, lập mạng”, cùng nhau “hành thiện, truy kinh” vươn tới một môi trường xã hội an lạc, hạnh phúc. Ở đó, cả nhân loại sẽ cùng nhau “Bốn biển hiệp một nhà”:

*“Không ganh ghét dứt câu thù hận oán,
Trên kẻ trí lấy công bình phán đoán
Dưới vạn dân trăm họ được im lìm
Trẻ với già gìn hai chữ từ khiêm
Không còn thấy loạn luân nền cang kỷ”*

Trong mối tổng hoà các quan hệ xã hội, mọi giá trị đạo đức truyền thống hầu như đều được Đức Giáo Chủ khơi dậy một cách ngọt ngào dung dị, dễ hiểu, dễ nghe. Tình bè bạn, nghĩa thầy trò, đạo cha con, chồng vợ... đều được Ngài ân cần khuyên dạy. “Tam cương”, “tứ đức”, “ngũ thường”... cũng đã được hiện đại hoá; cách tân phù hợp để giáo hoá nhân sinh quần chúng lúc bấy giờ và cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị.

Theo Ngài, việc tu hành cốt trau dồi

trí tuệ, sửa tánh răn lòng, gần lành xa ác và biết niệm Phật... làm tròn nhân đạo, giữ vẹn Tứ Ân, dần diệt vô minh, từng bước tỏ ngộ bản tâm tiệm cận lên con đường giải thoát. Những điều gì cần phải nói mà Đức Thích Ca đã nói, Ngài đều đã khái quát hoặc cụ thể hoá bằng ngôn ngữ **tiếng mẹ** thân yêu từ cách ăn ở, tu hiền, xử thế tiếp vật, nghi thức lễ bái của người tín đồ... đến việc minh giải Tứ diệu đế, nhiếp hoá phép tu Thiền Tịnh, bàn Tứ Ân, giảng Tam nghiệp, luận Bát Chánh v.v...

Trong “*Tám điều răn*”, Ngài dạy:

- *Điều thứ nhất: Ta chẳng nên uống rượu, cờ bạc, á phiện, chơi bời theo đảng điểm, phải giữ cho tròn luân lý tam cương ngũ thường.*

- *Điều thứ nhì: Ta chẳng nên lười biếng, phải cần kiệm, sốt sắng, lo làm ăn và lo tu hiền chơn chất, chẳng nên gây gổ lẫn nhau, hãy tha thứ tội lỗi cho nhau trong khi nóng giận.*

- *Điều thứ ba: Ta chẳng nên ăn xài chưng dọn cho thái quá và lợi dụng tiền tài mà đành quên nhân nghĩa và đạo lý, đừng ích kỷ và xu phụng kẻ giàu sang, phụ người nghèo khó....*

Thực chất đó chính là những giới luật, những nguyên tắc đạo đức được hình thành nên do những yêu cầu xuất phát từ môi trường xã hội. Trì hành tốt “*Lời khuyên bốn đạo*” nêu trên, tất yếu sẽ đưa đến hệ quả là góp phần làm cho xã hội có cuộc sống yên bình, có quan hệ lành mạnh, an vui, hạnh phúc; cục diện mà xã hội phát triển nào cũng mong đạt được.

Trong giai đoạn hiện nay, xã hội ta

đang chuyển mạnh từ cơ chế tập trung quan liêu, bao cấp sang cơ chế thị trường. Trong bước quá độ này có những chuẩn mực làm người, những giá trị đạo đức cần nên soát xét lại; bởi cái cũ thì có những mặt không còn phù hợp, những cái mới thì diện mạo chưa được rõ ràng. Tiêu cực bề trái của cơ chế thị trường rất dễ tạo nên một số người phát triển chủ nghĩa cá nhân, phát triển tính bàng quan và thói ích kỷ đáng chê trách. Trong chừng mực nhất định, giá trị đạo đức truyền thống và tinh hoa văn hoá dân tộc được phát huy mạnh mẽ từ những tác động tích cực của giáo lý tôn giáo chân chánh, tất yếu cũng sẽ là những nhân tố góp phần lành mạnh hoá môi trường xã hội.

Môi trường xã hội ở đây có thể hiểu là toàn bộ các điều kiện và ảnh hưởng xã hội ở bên ngoài tác động đến đời sống, sự

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

phát triển và thái độ của các cá nhân. Trong suốt cuộc đời, con người chịu ảnh hưởng nhiều nhân tố xã hội khác nhau, nhưng nhân tố đạo đức xã hội luôn chi phối sâu sắc và trực tiếp đến đời sống và nhận thức, thái độ, hành vi của mỗi cá nhân trong toàn bộ các hoạt động chính trị, kinh tế, văn hoá, tư tưởng, lối sống... của họ trong suốt quá trình xã hội hoá cá nhân, hoà nhập và xây dựng phát triển cộng đồng. Do đó, một mặt cần phải phát huy giá trị đạo đức truyền thống, củng cố duy trì tốt bản sắc văn hoá dân tộc nhưng mặt khác cũng cần nêu cao ý thức tiếp thu có chọn lọc cái hay, cái lạ của các nền văn hoá khác, nhất là trong giai đoạn đất nước chúng ta đang thật sự dấn mình vào biển lớn WTO ; thật sự được nhìn nhận là “Ngôi sao mới nổi trên bầu trời thương mại thế giới” như đánh giá của Tổng giám đốc WTO .

Bước vào giai đoạn mới: **mở cửa, hội nhập và hợp tác quốc tế**; đắm mình trong môi trường xã hội vĩ mô, mỗi tín đồ Phật Giáo Hoà Hảo càng thấm thía hơn lời dạy của đấng Tôn Sư về ơn Đồng bào và Nhân loại để mở rộng tầm nhìn; tự tin hơn, bản lĩnh hơn trước đầu sóng ngọn gió, “bảo vệ chung nền hoà bình, cộng tác với các dân tộc khác trên lập trường tự do và bình đẳng”:

...“Ngoài đồng bào, ta còn có thế giới người đang cặm cụi cần lao cung cấp những điều nhu cầu cần thiết. Họ là nhân loại, là những người đang sanh sống với chúng ta trên quả địa cầu. Nếu không có nhân loại, thử hỏi dân tộc ta ra như thế nào? Ta có đủ vật liệu để dùng chăng? Ta có thể tự túc một cách đầy đủ chăng? Nói tóm lại, ta có thể lẻ loi đương đầu với những khi phong vũ nhiệt hàn, với những lúc ốm đau nguy biến,

giữ vững cuộc sống còn này chăng? Hẳn không vậy. Thế nên dân tộc ta phải nhờ đến Nhân loại, nghĩa là nhờ đến dân tộc khác và phải biết ơn họ. Hãy nghĩ đến họ cũng như mình nghĩ đến mình và đồng bào mình...

...*Thế, ta không có lý do gì chánh đáng để vì mình hay vì đồng bào mình, gây ra tai hại cho các dân tộc khác. Trái lại, hãy đặt vào họ một tư tưởng nhân hoà, một tinh thần hỉ xả và hãy tự xem mình có bổn phận giúp đỡ họ trong cơn hoạn nạn...”*

Hiến chương Giáo hội PGHH được Chính phủ thông qua năm 2004, nêu rõ: ... “Hơn nửa thế kỷ xiển dương chánh pháp, PGHH đã phổ truyền giáo pháp “**học Phật, tu Nhân**” với hàng triệu nhơn sanh vùng đồng bằng sông Cửu Long, giữ gìn giáo lý chơn truyền, góp phần cùng nhân dân cả nước nêu cao truyền thống yêu nước, phát huy giá trị đạo đức và tinh hoa văn hoá dân tộc.

Từ khi Tổ quốc độc lập và thống nhất, PGHH tiếp tục sứ mạng phổ truyền giáo lý của Đức Huỳnh Giáo Chủ nhằm trau dồi và nâng cao đạo đức cho tín đồ, chấn hưng nền Đạo, gắn bó với dân tộc, phù hợp với chính sách và pháp luật của Nhà nước, góp phần tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh xã hội công bằng, dân chủ, văn minh”.

Như vậy, đồng hành cùng những bước thăng trầm của dân tộc, có thể nói suốt hai phần ba thế kỷ qua, đạo đức tôn giáo PGHH luôn được tồn tại và phát huy giá trị nhất định bởi những tác động tích cực vốn có từ giáo pháp “học Phật tu Nhân”, lấy việc “báo đáp Tứ ân” làm căn bản tu hành... và, đã góp một phần không nhỏ vào quá trình lành mạnh hóa môi trường xã hội ●

NHD

Hương Sen số 1 (ra mắt Tháng 1 năm 2007)

Nguồn link: <https://phatgiaohoa.hao.org.vn/news/?ID=1404&CatID=71>